

Arboretum Wespelaar

Joke OSSAER

Alweer een nieuw jaar en geen tijd om stil te zitten. In december 2017 werd nog een deel van de taxushaag vlak bij de ingang gerooid omdat die zwaar te kampen kreeg met *Phytophthora*. Deze schimmel speelt ons de laatste jaren vaker parten. Vooraleer de haag te vervangen door nieuwe taxusplanten kreeg de bodem een antischimmelbehandeling waarbij ook een groot deel van de grond werd vervangen. Ook de lage haagjes van *Ilex crenata* aan weerskanten van het pad naar de binnenplaats moesten er in januari aan geloven. De planten gingen de laatste jaren erg achteruit en werden verrassend genoeg belaagd door ...taxuskevers (*Otiorhynchus sulcatus*: ook gekend als gegroefde lapsnuitkever¹⁾). Gek genoeg werd deze hulsthaag vervangen door *Taxus*. Maar voor taxuskevers maakt het weinig uit wat je aanplant als haag: ze eten net zo goed bladeren van *Camellia*, *Euonymus*, *Prunus lusitanica*, *Photinia*, *Rhododendron*, *Thuja* of *Viburnum*. De grote boosdoeners zijn eigenlijk de keverlarven: de jonge exemplaren knabbelen aan de fijne haarwortels en belemmeren zo een goede water- en nutriëntenopname. Eens volgroeid doen de larven zich te goed aan de grote wortels, wortelhals en de stengelbasis waardoor de sapstroom helemaal stopt en de plant sterft. Er is slechts één generatie per jaar maar dan nog kan het snel gaan want een populatie van de taxuskever bestaat volledig uit vrouwtjes die geen mannetjes nodig hebben om zich voort te planten (parthenogenese). Hierdoor is één vrouwtje genoeg om een nieuwe populatie te starten. Omdat ze niet kunnen vliegen gebeurt de verspreiding over grotere afstanden via besmet plantmateriaal. Opletten

wat je koopt is dus de boodschap! Bestrijding gebeurt het best met parasiterende aaltjes²⁾ en/of schimmels maar dan moet de bodemtemperatuur hoog genoeg zijn en de bodem vochtig worden gehouden.

Net als december was januari een erg sombere maand en wel de donkerste januari in dertig jaar. Het was tevens uitzonderlijk zacht met gemiddelde temperaturen van 6 °C en zelfs een dag met 15 °C op de Magnoliaweide. Hierdoor waren de elzen er zowat een maand vroeger bij en de bijkomende hinder voor hooikoortspatiënten jammer genoeg ook. In het proefperk van de gele *Magnolia*'s viel *Magnolia* 'Daphne' (*M.* 'Miss Honeybee' × *M.* 'Gold Crown') eind januari om door de wind. Na de vorstschade van vorig jaar en wateroverlast van 2016 blijven hier niet veel gele *Magnolia*'s meer over. De bouwwerken voor het Artoispaviljoen zullen al bij al dus niet zo veel schade meer kunnen aanrichten aan de collectie. Een extra drainage hier kan misschien wel wat soelaas bieden.

Half februari begon het plots toch te vriezen en de vrieskou verjoeg gelukkig ook de grijze wolken zodat plant, mens en dier zich aan het verkwikkende zonlicht konden laven. In het Vijverbos werden de jonge dennen opgekroond die hier later de bovenetage zullen vormen. Onder invloed van een afwijking in de polaire vortex³⁾ daalde de temperatuur eind februari tot -11 °C op de Magnoliaweide. Gelukkig sliepen de *Magnolia*'s nog maar

¹⁾ https://nl.wikipedia.org/wiki/Gegroefde_lapsnuitkever

²⁾ <https://www.boomzorg.nl/upload/artikelen/bz412nematode.pdf>

³⁾ <https://www.meteo.be/nl/info/nieuwsoverzicht/2019/polaire-vortex>

de reeds ontloken bloemen van *Helleborus*, *Cyclamen* en *Galanthus* zagen toch duidelijk af van deze winterprik. De vrieskou kwam wel goed van pas bij de renovatie van het hoofdpad in het Verlatbos (een deel van de langste zichtas in het arboretum). Door de jaren heen was de toplaag van dit pad volledig dichtgeslagen waardoor het water niet goed dreineerde en er vaak plassen bleven staan. De verslechte grond werd afgeschraapt en afgevoerd en vervangen door een dikkere, stabielere en tegelijkertijd ook luchtigere laag.

Na een weer warme start van maart kregen we op 18 maart plots een uitzonderlijk late ijsdag (een dag waarop het de hele dag blijft vriezen) voorgeschoteld met meteen ook de koudste 18e maart sinds de start van de metingen in 1901. De Japanse steranijs (*Illicium anisatum*) trok er zich niks van aan en luidde vrolijk de lente in met zijn frisgele bloemdek [Ill. 1]. Net als *Magnolia* is dit een basale bloemplant wat je kan afleiden uit de spiralig ingeplante lintvormige bloemdekblaadjes (geen onderscheid in kelk en kroon), talrijke meeldraden en niet vergroeide stampers. De genusnaam *Illicium* komt van het Latijnse “illicere” wat “aantrekken, bekoren” betekent en verwijst naar het aangename parfum dat vrijkomt bij het kneuzen van het blinkende blad.

Door de koude temperaturen in februari en maart hielden de *Magnolia*'s zich gelukkig nog even gedeisd en bloeiden ze precies op tijd om de eerste bezoekers in april te verwelkomen. Ook *Prunus* ‘The Bride’ wou de lenteopening duidelijk niet missen en zag er weer feestelijk onschuldig uit met al haar rozig witte bloesempracht. Deze selectie van Arboretum Kalmthout werd door Harry van Trier als zaailing van *Prunus* ‘Pandora’ ontdekt (nog zo’n blikvanger in het Marnefbos).

Op zondag 8 april werd wéér een temperatuurrecord verbroken in meer dan honderd

1 – De Japanse steranijs (*Illicium anisatum*) heeft geen last van de voorjaarskoude. Arboretum Wespelaar [L. Wester, 22-03-2018]

jaar met 28 °C op de Magnoliaweide! Dit had tot gevolg dat zelfs de bloemen van “The Girls” en de gele *Magnolia*'s al open kwamen en *Magnolia* ‘Bjuv’ zijn bloemdekblaadjes reeds liet vallen. Ook *Magnolia sprengeri* var. *sprengeri* [Ill. 2] was vroeger dan gewoonlijk en deed het dit jaar opvallend goed met bloemen die wat donkerder leken dan anders. In het Verlatbos zorgde *Magnolia* ‘Caerhays Belle’ (*M. sargentiana* × *M. sprengeri*) met zijn reusachtige roze bloemen voor het nodige spektakel [Ill. 3].

Half april hadden we al 220 abonnementen verkocht en al een piekdag achter de rug met bijna 500 bezoekers. Op de Magnoliaweide bloeide *Magnolia* ‘Pickard’s Garnet’ uitbundig ter nagedachtenis van Herlinde. Het was een

2 – *Magnolia sprengeri* var. *sprengeri*. Arboretum Wespelaar [Ph. de Spoelberch, 07-04-2018]

3 – *Magnolia* 'Caerhays Belle' (*M. sargentiana* × *M. sprengeri*). Arboretum Wespelaar [L. Wester, 10-04-2018]

van haar lievelingetjes, vooral ook omdat er bij de meeldraden vaak eentje te ontdekken valt die liever een bloemblaadje is. Zo'n vreemd bloemblaadje illustreert dat alle bloemonderdelen van oorsprong eigenlijk bladstructuren zijn. Bloemen waarbij meeldraden evolueren naar bloemblaadjes leiden uiteindelijk tot steriele dubbele of gevulde bloemen.

Ook april was volgens het KMI weer een zeer abnormaal warme maand waarbij vier zomerdagen geregistreerd werden en zelfs één tropische dag. Op 19 april klom de thermometer in de Magnoliaweide zowaar tot 32 °C! Met geen enkele nacht met vorst na 27 maart bloeide alles uitbundig en quasi tegelijkertijd en de warme temperaturen die ook in mei werden verdergezet zorgden voor een explosie van kleuren. Door de warmte kwamen de bloemenparfums ook beter tot uiting waardoor het arboretum geurde als nooit tevoren. Ook voor de bloei van *Rhododendron* en *Cornus* was het een topseizoen.

4 – *Tilia japonica* 'Ernest Wilson' overladen met bloemen.
Arboretum Wespelaar [J. Ossaer, 03-07-2018]

Een boom die er voor mij uitsprong in mei was *Pterostyrax corymbosus*: wow, zoveel pluizige bloemen dat die droeg! De meeldraden van de geurige bloemen zijn erg lang in verhouding tot de bloemkroon en verlenen de bloemen hun pluizige uitzicht. Die uitstekende meeldraden zijn een typisch kenmerk voor *Pterostyrax*. Net als *Halesia* behoort *Pterostyrax* tot de Styracaceae. Bij *Pterostyrax* zijn de bloemen echter vijftallig en staan ze in rijkelijke bloempluimen terwijl ze bij *Halesia* viertallig zijn en spaarzamer gebundeld staan waarbij de meeldraden niet bovenuit de kroonblaadjes steken. De laatste dag van mei en de eerste dag van juni waren we blij dat het eindelijk nog eens echt regende. Daarna moesten we weer wachten tot half augustus (een schamele bui daargelaten) voor de eerstvolgende deftige regenbui!

Eind juni gonsden *Tilia* 'Harold Hillier', *Tilia miqueliana* en *Tilia paucicostata* oververdoend; hommels en bijen waren duidelijk in hun nopjes met die overvloed aan nectar. De takken van *Tilia japonica* 'Ernest Wilson' bogen door onder het gewicht van zo veel bloemen [Ill. 4]. Begin juli was het zo droog en zo heet dat het gras niet meer gemaaid moest worden tot half augustus. Zowel bij *Koelreuteria paniculata* als bij *Oxydendrum arboreum* verschenen de bloeiwijzen een maand vroeger dan gebruikelijk. De stijgende zomertemperaturen van de laatste jaren zorgen ervoor dat planten van warmere regio's zoals bijvoorbeeld *Grewia biloba* var. *parviflora* [Ill. 5] het verrassend goed doen bij ons. Met zijn vrolijk gele meeldraden viel deze plant, die verwant is aan *Tilia*, me dit jaar pas voor het eerst op. De donzige beharing op de jonge scheuten en bladeren helpt het zonlicht te weerkaatsen en zorgt er tevens voor dat de plant minder snel uitdroogt. En dat was nodig want de tuiniers kwamen handen en waterslangen te kort om de meest kwetsbare

planten in het arboretum van genoeg water te voorzien om deze schroeide zomer te overleven.

Eind juli kleurden de beuken in het Verlatbos bruin waarbij heel wat blad afgestoten werd uit zelfbehoud. *Liriodendron chinense* deed hetzelfde met zijn geel verkleurde blad. Ook *Stewartia* (en dan voornamelijk *S. pseudocamellia*) en *Cornus* zagen zwaar af wat zich uitte in bruinverbrand blad, en menige *Rhododendron* krulde zijn bladeren om zijn huidmondjes te verstoppert voor de zon. Op 27 juli gaf de thermometer op de Magnoliaweide 38,5 °C aan.... Heel wat bloemen van *Tilia kiusiana* (onze laatst bloeiende linde) leken al uitgedroogd voor ze goed en wel open waren en het bruin verschroeide gras knisperde verslagen onder onze voeten.

Begin augustus werd een van onze pareltjes in de collectie *Rhododendron* 'Jeanne Artois'

5 – De zeldzame *Grewia biloba* var. *parviflora* (ex Shanxi, CHN) in bloei. Arboretum Wespelaar [L. Wester, 09-07-2018]

gerooid want de eens zo rijklijk bloeiende struik was niet meer om aan te zien. De laatste jaren was hij sowieso zwaar achteruitgegaan door wortelrot en de droogte gaf hem de genadeslag. Ook onze laatste *Magnolia sprengeri* 'Eric Savill' legde het loodje. Voor *Betula alleghaniensis*, *Betula maximowicziana*, *Magnolia wilsonii*, *Magnolia tripetala* en *Tilia kiusiana* werd de herfst al in de zomer ingezet met heel wat bladval. Planten die geen krimp gaven bij deze droogte en hitte waren onder meer *Cedrus brevifolia* (endemisch op Cyprus) en *Maackia hupehensis*.

Soms hangt het duidelijk ook van de herkomst af. Zo lieten onze exemplaren van *Fagus orientalis* afkomstig uit Turkije hun bladeren vallen terwijl de planten uit Georgië het prima stelden. Toevallig leverden we dit jaar ook plantenmateriaal voor een studie van het Zwitserse federale onderzoeksinstituut WSL rond *Fagus orientalis*. Hierbij wordt *Fagus orientalis* beschouwd als één van de sleutelsoorten voor geassisteerde migratie in Europa. Ze willen onderzoeken of de soort makkelijk kruist met onze inheemse *Fagus sylvatica* en of er zo een risico bestaat dat *Fagus orientalis* de inheemse beuk wegconcurrert op termijn. De eerste proeven lijken eerder het omgekeerde te suggereren maar dat kan ook liggen aan de talrijkere aanwezigheid van pollen van de inheemse beuken of een fenologisch voordeel (verschillen in bloeitijdstip bijvoorbeeld). In deze studie willen ze aan de hand van DNA-analyse ook de herkomst bepalen van bestaande aanplantingen.

Van *Liquidambar* is geweten dat die wel eens zijn takken laat vallen. Dit jaar braken er alweer zware takken uit *Liquidambar styraciflua* 'Burgundy'. De droogte zal ook wel parten hebben gespeeld maar omdat er na deze derde takbreukronde weinig moois overbleef werd hij gekapt. Aan de Artoisvijver vielen er twee joekels van takken uit *Liquidambar*

styraciflua ‘Lane Roberts’. Gelukkig heeft zijn silhouet er nog niet onder geleden en hopelijk houdt de boom zich weer een paar jaar gedeisd.

In de herfst werd duidelijk dat de eiken weer veel eikels droegen wat veel werk belooft voor 2019 bij het uittrekken van zaailingen. Om die huzarenklus wat in te perken werden nu al karrenvrachten eikels afgevoerd. De herfst-verkleuring van heel wat Japanse esdoorns stelde weinig voor dit jaar: na de hete zomer hing het blad er vaak verdroogd en opgekruld bij. Maar globaal bekeken was de verkleuring zeker weer de moeite waard en ook tal van blinkende vruchten zorgden weer voor verrassende contrasten. Ondanks de vroege bladval bij een aantal soorten hielden toch heel wat bomen en struiken vrij lang hun blad. We werden namelijk gespaard van stortbuien of extreem winderig weer en ook de vorst liet op zich wachten. Tegen begin december waren de meeste bomen en struiken hun blad kwijt maar van de winter was er nog geen spoor tenzij wat lichte nachtvorst en dat bleef zo voor de rest van het jaar.

In het najaar werden ook een paar blikvangers gekapt. Een *Cladrastis kentukea* op de rand van het Marnefbos die eind mei nog massa's bloemen droeg ging in de zomer erg achteruit en bleek aangetast door *Armillaria*. In het Verlatbos werd een mooie maar snelgroeierende *Betula lenta* gekapt die het zicht op onze *Oxydendrum arboreum* verhinderde waardoor de bloei verstopt bleef. Gelukkig wordt

het verlies van deze gele berk ruimschoots gecompenseerd door twee prachtige gele berken langs het hoofdpad. In het Vijverbos moest een jonge *Metasequoia glyptostroboides* plaats ruimen voor twee waardevolle bomen van wilde origine (*Aesculus wilsonii* en *Quercus pubescens*) die op termijn hinder zouden ondervinden van deze mastodont. En op de Magnoliaweide ging een *Magnolia* ‘Big Dude’ (*M. sprengeri* var. *sprengeri* × *M. ×soulangeana* ‘Picture’) tegen de vlakte om meer ontwikkelingsmogelijkheden te geven aan *Sassafras albidum* vlak ernaast. Gelukkig staat ook hiervan nog een mooi exemplaar wat verderop op de Magnoliaweide want het blijft toch jaarlijks een spektakel als *Magnolia* ‘Big Dude’ vol hangt met zijn fameuze, rode verzamelvruchten.

Een leuke verrassing voor 2018 was dat onze *Gymnocladus dioica* vooraan op de Magnoliaweide na twintig jaar eindelijk gebloeid heeft. Dat stelden we in het nieuwe jaar vast aan de hand van drie schamele peulen in de top van de boomkruin: het is dus een vrouwelijk exemplaar van de “Kentucky coffee tree”. De rijpe zaden uit de peulen werden in Amerika door Europese kolonisten geroosterd en gemalen om er een onsmakelijk surrogaat voor koffie van te maken. Aan de andere kant van de Artoisvijver bloeide ook voor het eerst dit voorjaar een mannelijk exemplaar: dat belooft voor de vruchtzetting in de toekomst... (maar wij zullen het bij een bakje troost van *Coffea arabica* houden).